

Høringsnotat om hvilke justeringer som bør gjøres i kapitaldekningsreglene for forsikringsselskapene i mellomliggende periode

1. Innledning

Finansdepartementet har med brev 28. juni 2006 bedt Kredittilsynet om å gå igjennom og foreslå nødvendige justeringer i kapitaldekningsreglene som er gjort gjeldende for forsikringsselskaper for å hindre reguleringsmessig arbitrasje mellom selskaper (bank og forsikring) i samme konsern. Kredittilsynet bes i den forbindelse utarbeide utkast til endringsforskrift samt høringsnotat. Det følger av brevet at vurderingen skal være avgrenset til en vurdering av om forsikringsselskaper skal være underlagt gjeldende regelverk (kapitaldekningsforskriften) eller gjeldende regelverk med visse justeringer fra 01.01.07.

Kredittilsynet oversendte med brev 9. desember 2005 forslag til midlertidige kapitalkrav for norske forsikringsselskaper i perioden 2007-2009. Disse alternativene omfatter hhv. et kapitalkrav basert på stresstester og et (muligens) mer bindende kapitalkrav basert på en videreutvikling av det gjeldende solvensmarginregelverket. Kredittilsynet legger til grunn at de alternativene for kapitaldekningsregulering som nå vurderes, skal gjelde for den mellomliggende perioden frem til det eventuelt er fastsatt et soliditetskrav basert på en videreutvikling av tidligere oversendte forslag, eller frem til Solvency II-regelverket er gjennomført i norsk regelverk.

Følgende emner er behandlet i høringsnotatet:

- Strukturen i forsikring, jf punkt 2, side 1
- Hovedforskjeller mellom gjeldende kapitaldekningsregler og Basel II, jf punkt 3, side 3
- Incitamenter til å foreta transaksjoner for å utnytte forskjeller i kapitaldekningsregelverket mellom banker og forsikringsselskaper, jf punkt 4, side 6
- Hvilke muligheter selskaper i blandede konsern vil ha til å utnytte forskjeller i kapitaldekningsbestemmelser for bank og forsikring, jf punkt 5, side 12
- Behovet for justeringer i gjeldende kapitaldekningsregelverk, jf punkt 6, side 14
- Nærmere om oppfyllelsen av kapitaldekningskravene på konsolidert basis, jf punkt 7, side 17
- Behovet for overgangsregler, jf punkt 8, side 18
- Oppsummering og konklusjon, jf punkt 9, side 19
- Utkast til endringsforskrift, jf punkt 10, side 20
- Merknader til utkastet til endringsforskrift, jf punkt 11, side 20

2. Strukturen i forsikring

Faren for regelverksarbitrasje vil være størst mellom ulike selskaper i samme konsern. Det er på neste side gitt en oversikt over blandede finansgrupper og hvilken betydning disse har for strukturen i det norske forsikringsmarkedet.

2.1 Livsforsikring

Ved utløpet av juni 2006 utgjorde forvaltningskapitalen for livsforsikringsselskaper i blandede finansgrupper i Norge 68,3 pst. av livsforsikringsselskapenes samlede forvaltningskapital. Nordea Liv Norge som eies av Nordea Life Holding, Danmark er medregnet som del av en blandet finansgruppe i Norge. Videre regnes Terra-gruppen som en blandet finansgruppe (bank og forsikring) ved at eierbankene er tatt med i oppstillingen. Det var ved utløpet av juni 2006 syv tradisjonelle livsforsikringsselskaper og seks fondsforsikringsselskaper (unit link) etablert i Norge.

Av livsforsikringsselskapene inngår Vital Forsikring og Vital Link i DnB NOR konsern, SpareBank 1 Livsforsikring og SpareBank 1 Fondsforsikring i SpareBank 1 Gruppen konsern, Storebrand Livsforsikring med innfusjonerte Storebrand Fondsforsikring i Storebrand konsern og Nordea Liv Norge og Nordea Link Norge i Nordea konsern. Unit link selskapet Danica Fondsforsikring AS eies av det danske Forsikringsselskapet Danica som inngår i Danske Bank konsernet og er derved også en del av et blandet konsern (bank og forsikring). Siden store deler av konsernet her er utenfor Norge, er likevel ikke Fokus Bank og Danica Link med i oppstillingen over norske blandede finansgrupper. Livsforsikringsselskaper som ikke inngår i blandede finansgrupper (bank og forsikring), er Kommunal Landspensjonskasse, Oslo Pensjonsforsikring, Silver Pensjonsforsikring og Gjensidige Pensjonsforsikring. Det var ved utløpet av juni 2006 ni filialer av utenlandske livsforsikringsselskaper i Norge.

Som følge av en endring 1. juli 2006 i forskrift 18. september 1995 om inndeling i forsikringsklasser som grunnlag for konsesjonstildeling kreves det ikke lenger at livsforsikring med investeringsvalg drives i egne selskaper. Det påregnes som følge av dette at fondsforsikringsselskapene i konsern med livsforsikringsselskaper vil søkes innfusjonert i konsernens livsforsikringsselskaper.

2.2 Skadeforsikring

Ved utløpet av juni 2006 utgjorde forvaltningskapitalen for skadeforsikringsselskaper som inngikk i blandede finansgrupper i Norge bare 6,2 pst. av skadeforsikringsselskapenes samlede forvaltningskapital. Beregningen er basert på forvaltningskapitalen for de 45 skadeforsikringsselskapene med tillegg av forvaltningskapitalen for brannkassene i Gjensidige Forsikringsgruppen. Skadeforsikringsselskapene som inngår i finansgruppe med bank og forsikring i Norge er Sparebank 1 Skadeforsikring i SpareBank 1 Gruppen konsern, Terra Skadeforsikring i Terragruppen konsern og Storebrand Helseforsikring, Storebrand Forsikring og Oslo Reinsurance Company i Storebrand konsern. Gjensidige Forsikring som er Norges største skadeforsikringsselskap og Vesta Forsikring som er Norges tredje største skadeforsikringsselskap inngår ikke i blandede konsern (bank og forsikring). Gjensidige Forsikring har imidlertid med brev 2. oktober 2006 fra Finansdepartementet fått tillatelse til å etablere en forretningsbank og holdingselskap. Etablering av en forretningsbank i Gjensidige Forsikring konsern vil gjøre at også Gjensidige Pensjonsforsikring som eies av Gjensidige Forsikring gjennom et mellomliggende holdingselskap, vil inngå i blandet finanskonsern.

Det er etablert 29 filialer i Norge av utenlandske skadeforsikringsselskaper, hvorav If skadeforsikring NUF (eid av If som er en del av Sampo konsern med bank og forsikring) er den dominerende filialen med en markedsandel pr. 30.06.06 på 22,4 pst. målt ut ifra samlet premie innenfor skadeforsikring (inklusive marine bransjer). Filialer av utenlandske

skadeforsikringsselskaper i Norge fra EØS-området vil ikke være undergitt de norske kapitaldekningskravene for forsikringsselskaper.

3. Hovedforskjeller mellom gjeldende kapitaldekningsregler og Basel II

3.1 Generelt

Mens gjeldende kapitaldekningsregler fastsetter kvantitative minstekrav til ansvarlig kapital, er Basel II-reglene basert på tre pilarer:

1. Minstekrav til ansvarlig kapital (pilar I)
2. Aktivt tilsyn med bankenes risiko og kapitalbehov (pilar II)
3. Markedsdisiplin (pilar III)

Kredittilsynet har foretatt en sammenligning av bestemmelsene om kredittrisiko, motpartsrisiko og risikoreduserende teknikker. Det er videre sett på reglene om operasjonell risiko etter Basel-regelverket. Forskjellene i bestemmelsene om markedsrisiko mellom gjeldende regelverk og reglene etter Basel II er ikke vurdert siden forsikringsselskapene ikke er underlagt regelverket om markedsrisiko. Praktiseringen av pilar II-kravet og eventuelle virkninger av markedsdisiplin (pilar III) gjør at en sammenligning mellom pilar I-kravet og gjeldende kapitalkrav ikke fullt ut vil avspeile forskjellene.

3.2 Kredittrisiko

Basel-reglene åpner for tre ulike alternativer for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko (pilar I). Den enkleste metoden, standardmetoden, bygger i stor grad på dagens regelverk. I de nye bestemmelsene om blant annet å benytte bankenes egne internratingsystemer for å komme frem til de risikovektede beløp som skal inngå i beregningsgrunnlaget for kapitalkravet, er det åpnet for en grunnleggende metode (IRB Foundation) og en mer avansert metode (IRB Advanced).

Standardmetoden for kredittrisiko

Standardmetoden skiller seg fra gjeldende regler om kapitaldekning ved at det er gjennomført enkelte endringer som skal gjøre bestemmelsene mer sensitive overfor risiko.

De viktigste forskjellene mellom gjeldende regler og standardmetoden er:

- Risikovektene for bl.a. stater og bedrifter bestemmes på bakgrunn av motpartens rating, dvs. den kredittvurdering som gis av ratingbyråer eller eksportkredittbyråer som det er adgang til å benytte.
- Risikovekten for engasjementer med norske kommuner reduseres fra 20 pst. til 10 pst.
- Risikovekten for engasjementer med norske forsikringsselskaper økes fra 20 pst. til 100 pst. for forsikringsselskaper som ikke er ratet av godkjent ratingbyrå. For forsikringsselskaper som er ratet, fastsettes risikovekten på bakgrunn av ratingen.
- Risikovekten for boliglån reduseres fra 50 pst. til 35 pst. for godt sikrede engasjementer. Godt sikrede engasjementer defineres som engasjementer innenfor

75 pst. av forsvarlig verdigrunnlag for boligeiendom og innenfor 60 pst. av forsvarlig verdigrunnlag for fritidseiendom mot tidligere 80 pst.

- Det åpnes for redusert risikovekt fra 100 pst. til 75 pst. for engasjementer som inngår i massemarkedsporteføljen gitt nærmere krav.
- Det innføres en risikoklasse på 150 pst. for høy-risiko engasjementer og for debitorer med den svakeste ratingen.
- Det innføres et eget kapitalkrav for forfalte lån over 90 dager. Utgangspunktet er en risikovekt på 150 pst.
- Det innføres kapitalkrav for ubenyttede trekkrettigheter med en opprinnelig løpetid mindre enn ett år.

Det forhold at risikovektene for stater fastsettes på bakgrunn av rating etter Basel II-reglene antas å ha liten betydning for beregningen av institusjonenes kapitalkrav etter nye og gamle regler siden de mest aktuelle statene vil ha nullvekt både etter bestemmelsene i gjeldende kapitaldekningsforskrift og som resultat av rating.

IRB-metoden

Forskjellen mellom kapitalkrav beregnet etter gjeldende regelverk og kapitalkrav beregnet etter IRB er betydelig. Risikovektene under gjeldende kapitaldekningsregler er bestemt ut fra motpart og type engasjement. Beregning etter IRB-metoden vil medføre at kapitalkravet i større grad avspeiler forskjeller i underliggende kredittrisiko. Kapitalkravet kan bli høyere eller lavere enn etter gjeldende regler. Kapitalkravet kan beregnes enten etter grunnleggende eller avansert IRB-metode. I den grunnleggende IRB-metoden skal institusjonene estimere sannsynlighet for mislighold ("probability of default" – PD). De øvrige risikoparametere i beregningene, LGD ("loss given default" – tap ved mislighold) og EAD (exposure at default" – eksponering ved mislighold), fastsettes av tilsynsmyndighetene. I den avanserte IRB-metoden, og for retail-eksponeringer, kan institusjonen få tillatelse fra tilsynsmyndigheten til selv å estimere LGD og EAD, i tillegg til PD.

Under IRB skal låntaker rates etter sannsynlighet for mislighold i løpet av en tolv måneders periode (PD). Det finnes flere måter å måle sannsynligheten på, med varierende følsomhet overfor konjunktursvingninger. Utlån skal også ha fastsatt parameteren LGD ut fra antatt tap (i pst.) ved et mislighold. Under grunnleggende IRB-metode for engasjementer med foretak (ev. også med stater, kommuner og finansinstitusjoner der hvor dette er aktuelt), vil LGD være en fast sjablongverdi for usikrede lån. For lån med varierende grad av sikkerhet, kan LGD justeres på en måte som kan redusere beregningsgrunnlaget med inntil 22 pst. i forhold til et usikret lån. Under avansert metode, og for massemarked, skal institusjonen selv fastsette LGD. LGD skal da fastsettes for økonomiske nedgangstider.

For poster på balansen og for en rekke utenombalanseposter, er engasjementsbeløp under IRB (EAD) det samme som under standardmetoden. For uutnyttede kredittlinjer skal EAD fastsettes ved hjelp av en konverteringsfaktor som beregnes tilsvarende LGD. Dette utgjør imidlertid ikke store utslag i verken totalt kapitalkrav eller konjunkturfølsomhet.

Det er grunn til å tro at kapitalkravet i IRB vil være mer konjunktursensitivt enn kapitalkravet etter standardmetoden.

Kredittilsynet har tidligere gjort overslag som viser en mulig 35 pst. reduksjon av kapitalkravet under IRB i forhold til gjeldende regelverk. Det er først og fremst boliglånene

som gjør utslagene, mens det nye kapitalkravet for operasjonell risiko trekker andre veien. Utslaget for de bankene som ikke søker IRB, er langt lavere; beregnet til om lag 6 -7 pst., men beheftet med en del usikkerhet. Igjen er det personmarkedet (særlig boliglån) som trekker i retning reduksjon, og det nye kapitalkravet for operasjonell risiko som øker kravet. Det er innført overgangsbestemmelser som skal begrense reduksjonen i nivået på ansvarlig kapital for IRB-bankene. I løpet av 2007 kan nivået på ansvarlig kapital ikke falle under 95 pst. av minstekravet etter gjeldende regelverk, i 2008 er gulvet 90 pst. og i 2009 80 pst. Tilsvarende gulv gjelder ikke for banker som benytter standardmetoden.

Adgangen til å hensynta risikoreduserende teknikker ved beregningen av kapitalkravet for kredittrisiko

En betydelig forskjell mellom gjeldende regelverk og Basel II-reglene er den økte adgangen etter nye regler til å hensynta sikkerhetsstillelser. Sikkerhetene inndeles i hovedkategoriene pant, avtaler om motregning, garantier og kredittderivater.

Det anerkjennes i standardmetoden pant i flere typer finansielle instrumenter sammenlignet med gjeldende regelverk samtidig som en større andel av de finansielle instrumentene kan hensyntas. Regelverket om finansiell pant er omfattende, men består i hovedsak av en enkel og en avansert metode for finansiell pant. Nytt i forhold til gjeldende kapitaldekningsforskrift er også at en kan hensynta pant i livsforsikringspoliser, motregning av innskudd og utlån og motregning av gjenkjøpsforpliktelser. Under standardmetoden er det videre innført et mer spesifisert regelverk for garantier enn etter gjeldende kapitaldekningsforskrift. Videre kan det tas hensyn til kredittderivater, men når kredittderivatforskriften som er til behandling i Finansdepartementet fastsettes, vil denne forskjellen i forhold til gjeldende regelverk i stor grad utliknes.

Under den grunnleggende IRB-metoden kan de samme sikkerhetene som under standardmetoden benyttes. I tillegg kan det tas hensyn til pant i næringseiendom (inkludert leasing av fast eiendom), pant i kundefordringer (inkludert leasing av kundefordringer) og pant i andre eiendeler (biler og lignende inkludert leasing av slike eiendeler). Under den grunnleggende IRB-metoden anerkjennes også flere garantister og det er adgang til å hensynta enkelte "double default" effekter.

For avansert IRB-metode er kun deler av regelverket for sikkerheter under den grunnleggende IRB-metoden gjort gjeldende. Disse er i første omgang de generelle kravene om at pantet skal være gyldig etablert og kravene om tilfredsstillende verddivurdering. Det er ellers få begrensninger av typer sikkerheter som anerkjennes under avansert IRB-metode.

Beregningen av motpartsrisiko for derivater mv.

Gjennom bestemmelsene om motpartsrisiko for derivater mv. fastsettes engasjementsbeløp for derivater mv. Risikovekten for den aktuelle motpart i derivattransaksjoner bestemmes i henhold til regelverket om kredittrisiko under IRB eller standardmetoden. Store deler av derivatbestemmelsene i gjeldende regelverk videreføres; noe som innebærer at engasjementsbeløp i hovedsak som før, kan fastsettes iht. opprinnelig engasjement-metoden eller markedsverdimetoden. De nye bestemmelsene etter Basel II innfører i tillegg to metoder for beregning av engasjementsbeløp som bedre skal kunne gjenspeile risikoen i porteføljene: i) en standardisert metode og ii) en intern modell metode (IMM) som krever tillatelse fra

Kredittilsynet. En endring i forhold til gjeldende regler er at ikke bare derivater, men også gjenkjøpsavtaler med mer skal kunne behandles under IMM i stedet for under de ordinære bestemmelsene om kredittrisiko etter IRB eller standardmetoden. Andre endringer innebærer at taket på 50 pst. risikovekt ved beregning av motpartsrisiko for OTC-derivater fjernes og at valutakontrakter med en opprinnelig løpetid på 14 dager eller mindre underlegges kapitalkrav. Videre er reglene om unntak for derivater som omsettes utenom anerkjent børs og som avregnes av oppgjørssentral godkjent av Kredittilsynet, ikke lenger tidsbegrenset i de nye reglene. Det følger av gjeldende kapitaldekningsforskrift at unntaket for OTC-derivater avregnet av oppgjørssentral godkjent av Kredittilsynet kun gjelder frem til 31. desember 2006.

Det er med hensyn til bestemmelsene om motregning av derivater ikke store reelle forskjeller mellom det nye regelverket etter Basel II og gjeldende regelverk.

3.3 Kort om kapitalkravet for operasjonell risiko

Kapitalkravet for operasjonell risiko er nytt i forhold til gjeldende kapitalkrav. Operasjonell risiko er ifølge direktivet risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Kapitalkravet for operasjonell risiko kan beregnes etter tre alternative metoder med ulik grad av kompleksitet. I den enkleste metoden (basismetoden) beregnes kapitalkravet som 15 pst. av gjennomsnittlig inntekt over de tre siste år. Etter den andre metoden (sjablongmetoden) differensieres kapitalkravet etter institusjonens ulike virksomhetsområder. For å benytte sjablongmetoden må institusjonen blant annet ha vurderings- og styringssystemer for operasjonell risiko som er en integrert del av institusjonens risikostyringsprosess. Etter den mest avanserte metoden (AMA-metode) kan institusjonen beregne kapitalkravet for operasjonell risiko ut ifra egne systemer og metoder forutsatt at de tilfredsstillende nærmere angitte krav. Bruk av den mest avanserte metoden (AMA-metode) krever tillatelse fra tilsynsmyndigheten og kan tidligst benyttes fra 01.01.2008.

4. Incitamenter til å foreta transaksjoner for å utnytte forskjeller i kapitaldekningsregelverket mellom banker og forsikringsselskaper

4.1 Generelt

Dersom det legges til grunn at egenkapital og annen ansvarlig kapital har høyere risiko og høyere avkastningskrav enn gjeld og at innlånskostnadene ved en økning av egenkapitalen ikke vil reduseres like mye som egenkapitalkostnaden øker, vil størrelsen på kapitalkravet kunne ha en innvirkning på institusjonenes lønnsomhet og konkurransekraft. Sammenhengene her er imidlertid ikke entydige. Institusjonene vil for kapitalkrav som er effektive og hvor forholdet mellom kapitalkrav og konkurransekraft forklares som over, kunne ha en interesse av å få kapitalkravet ned, dersom mulighetene for lavere risikovekting er til stede. Med effektive kapitalkrav menes i denne sammenhengen at institusjonen ikke kan redusere den ansvarlige kapitalen i særlig grad, ha en vekst i forvaltningskapitalen eller endre aktivasammensetningen slik at andelen av mer kapitalkrevende aktiva øker, uten å komme i konflikt med kapitalkravet.

Det er i punkt 4.2 nedenfor sett nærmere på om kapitalkravene etter kapitaldekningsforskriften er effektive slik at det her kan være incitamenter til regelverksarbitrasje. I punkt 4.3 om konkurranseflater vurderes det om banker og forsikringsselskaper har tilstrekkelig sammenfall av virksomhet til at forskjeller i kapitalkrav kan ha konkurransevirkninger og være incitamenter til regelverksarbitrasje.

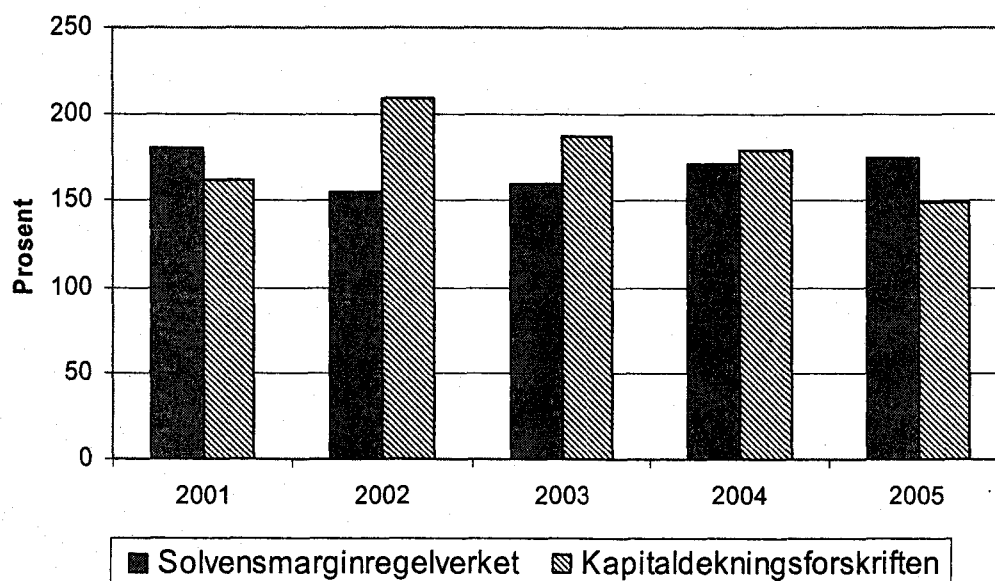
4.2 Dekningsprosjenter for ulike soliditetskrav

Det er i figurene 4.1-4.3 nedenfor gitt en oversikt for forsikringsselskapene over utviklingen i dekningsprosjenter etter solvensmarginregelverket og etter kapitaldekningsforskriften i perioden 2001-2005. Med dekningsprosjent etter solvensmarginregelverket menes solvensmarginkapitalen regnet i prosent av solvensmarginkravet. Dekningsprosjent etter kapitaldekningsforskriften er ansvarlig kapital regnet i prosent av minstekravet til ansvarlig kapital etter kapitaldekningsforskriften.

Ved å se på dekningsprosjenter vil en finne ut om kravene er virksomme og hvilket av kravene som er strengest. En dekningsprosjent på 100 pst. innebærer at kravene akkurat oppfylles. Dekningsprosjenter på mange hundre prosent indikerer på den annen side at kravene ikke er effektive. Det legges i det følgende til grunn at regelverket med lavest dekningsprosjent vil representere det strengeste kravet.

I tillegg til solvensmarginregelverket og kapitaldekningsforskriften er forsikringsselskapene underlagt et absolutt krav til minste egenkapital som inflasjonsjusteres en gang pr. år, jf. forskrift 8. september 1989 om minstekrav til egenkapitalen for norske forsikringsselskaper (1989-forskriften). Kravet til minste egenkapital fremgår ikke av figurene.

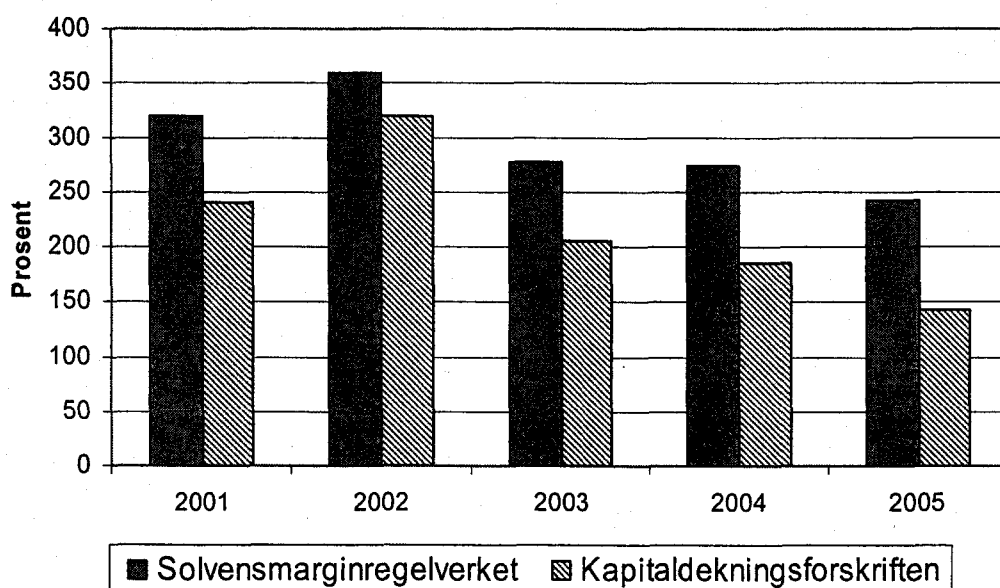
Figur 4.1. Dekningsprosjenter etter solvensmarginregelverket og kapitaldekningsforskriften (8 pst.-kravet) for perioden 2001-2005. Tradisjonelle livsforsikringsselskaper.

Det følger av figuren for de tradisjonelle livsforsikringsselskapene at overdekningen av

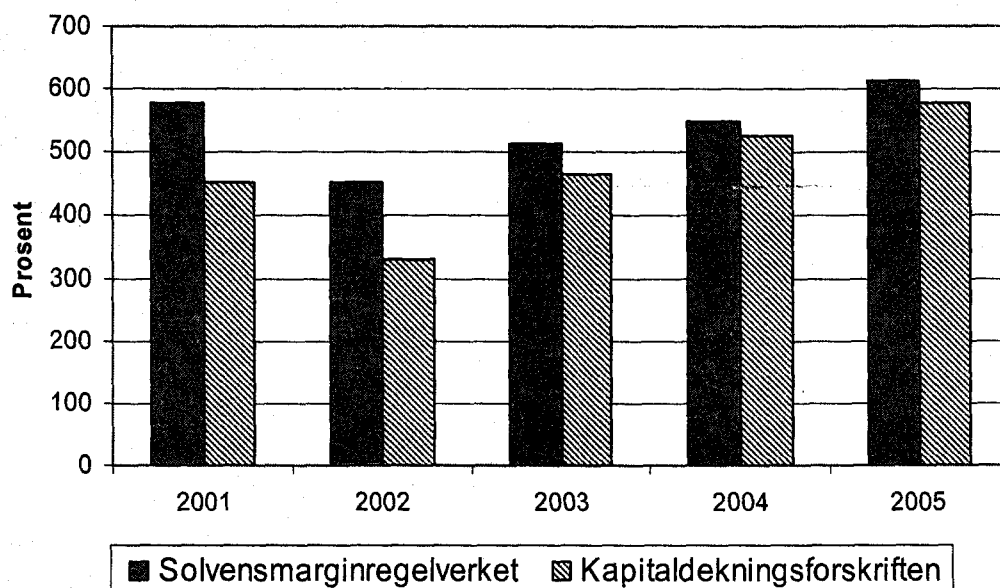
8 pst.-kravet etter kapitaldekningsforskriften økte markert fra og med 2002, noe som hadde sammenheng med at livsforsikringsselskapene i løpet av 2002 reduserte aksjeporteføljen sin betydelig. Som det fremgår av figuren har kravet etter solvensmarginregelverket for årene 2002-2004 vært det strengeste i den forstand at overdekningen her er minst, mens dekningsprosentene etter solvensmarginregelverket for 2005 er litt høyere enn dekningsprosenten etter kapitaldekningsforskriften. Overdekningen for solvensmarginkravet og kravet etter kapitaldekningsforskriften er ikke spesielt høy, og kravet etter kapitaldekningsforskriften må i den grad dekningsprosenten er noenlunde lik eller lavere enn dekningsprosenten etter solvensmarginregelverket, kunne sies å være et effektivt krav som kan ha betydning for sammensetningen av eiendelspostene for de tradisjonelle livsforsikringsselskapene. Det legges videre til grunn at kravene etter kapitaldekningsforskriften og forskjellene i forhold til kapitalkravene etter Basel II, kan være et incitament til regelverksarbitrasje ved sammenfallende virksomhet.

Figur 4.2. Dekningsprosenten etter solvensmarginregelverket og kapitaldekningsforskriften (8 pst.-kravet) for perioden 2001-2005. Fondsforsikringsselskaper.

Fondsforsikringsselskapene har som det fremgår av figuren i hele perioden en vesentlig høyere dekningsprosent etter solvensmarginregelverket enn etter kapitaldekningsforskriften. For fondsforsikringsselskapene må dette ses i sammenheng med beregningsmetoden for solvensmarginkravet som gir et vesentlig lavere krav enn det tilsvarende kravet for tradisjonelle livsforsikringsselskaper. Overdekningen for kapitaldekningskravet er fra 2003 ikke særlig høy, og kapitaldekningskravet kan derfor anses som et virksomt krav som kan ha betydning for typer engasjementer og engasjementer med hvilke motparter, som fondsforsikringsselskapene plasserer i. Det legges videre til grunn at kravene etter kapitaldekningsforskriften og forskjellene i forhold til kapitalkravene etter Basel II, kan være et incitament til regelverksarbitrasje ved sammenfallende virksomhet.

Figur 4.3. Dekningsprosenten etter solvensmarginregelverket og kapitaldekningsforskriften (8 pst.-kravet) for perioden 2001-2005. Skadeforsikringselskaper¹.

Som det fremgår av figur 4.3 har skadeforsikringselskaperne i perioden hatt en kapitaldekning og en dekning etter solvensmarginregelverket som er langt høyere enn minstekravene. Ved utgangen av 2005 hadde skadeforsikringselskaperne i gjennomsnitt en kapitaldekning som var ca 5,8 ganger høyere enn kravet om minst 8 pst. kapitaldekning etter kapitaldekningsforskriften. En bestemmelse som medvirker til høyere kapitaldekning etter kapitaldekningsforskriften er det absolutte kravet til minste egenkapital etter 1989-forskriften som for nesten 3/4 av skadeforsikringselskaperne er høyere enn 8 pst.-kravet. Mange skadeforsikringselskaper har videre tilpasset seg i markedet med en kapital som er langt høyere enn de ulike kravene til ansvarlig kapital og solvensmargin kapital som de er underlagt. En justering av kapitaldekningsforskriften for i noen grad å minske forskjellene mellom gjeldende kapitaldekningsforskrift og kapitaldekningsregelverket som gjennomføres i forbindelse med Basel II, må derfor antas å ha liten betydning for skadeforsikringselskaperne.

4.3 Konkurransflater

Banker og forsikringselskaper opererer i stor grad i forskjellige markeder og har lite sammenfallende konkurranseflater. Siden forsikringselskaperne konkurrerte med bankene i utlånsmarkedet på 1980-tallet, er det skjedd store endringer i finansmarkedene, og forsikringselskaperne driver ikke lenger utlånsvirksomhet av betydning.

Livsforsikringselskaperne sikter ut fra konkurransehensyn mot investeringer med høy forventet avkastning og er store investorer i verdipapirer, mens utlån utgjør den dominerende eiendelen i bank. Kredittilsynet legger til grunn at graden av sammenfall av virksomhet og av typer av engasjementer og motparter vil ha betydning for hvilke incitament banker og forsikringselskaper vil ha for regelverksarbitrasje. I tilfeller hvor typer av engasjementer, motparter og virksomhetsområder i liten grad er like, vil det kunne fastsettes ulike kapitalkrav

¹ For sammenligningens skyld omfatter begge tallserier kun de skadeforsikringselskaper som er underlagt kapitaldekningsforskriften, dvs. at tallseriene ikke omfatter Assuranceforeningen Gard, Assuranceforeningen Skuld og Den norske Krigsforsikring for Skib.

for institusjonenes investeringer uten at dette har særlig betydning for konkurranseforholdene mellom banker og forsikringsselskaper.

Kredittilsynet har sett nærmere på balansesammensetningen for banker, livsforsikringsselskaper og skadeforsikringsselskaper i de senere årene.

Det er i tabell 1 nedenfor gjengitt enkelte hovedposter fra balansen for banker, livsforsikringsselskaper og skadeforsikringsselskaper pr. 30.06.2006 som viser viktige forskjeller i eksponeringene og på passivasiden:

Tabell 1 – Hovedposter fra balansen

Eiendeler:	Banker		Livselskaper		Skadeselskaper	
	Mill. kr.	Pst.	Mill. kr.	Pst.	Mill. kr.	Pst.
Verdipapirer holdt som anleggsmidler	28 460	1,2	199 640	31,3	14 519	10,3
Verdipapirer holdt som omløpsmidler	278 771	11,4	329 825	51,6	71 814	51,2
Utlån disponert	1 904 211	77,9	20 069	3,1	1 571	1,1
Gjeld og egenkapital:						
Innskudd fra publikum	1 563 804	64,0				
Sertifikat- og obligasjonslån	548 285	22,4	7 828	1,2	35	0,02
Forsikringsmessige/-tekniske avsetninger			570 696	89,4	102 982	73,4
Egenkapital	125 130	5,1	23 356	3,7	23 960	17,1
Forvaltningskapital	2 445 258	100	638 636	100	140 282	100

Kilde: SSB

Tilsvarende balansetall pr. 31.12.2003 var som følger:

Tabell 2 – Hovedposter fra balansen

Eiendeler:	Banker		Livselskaper		Skadeselskaper	
	Mill. kr.	Pst.	Mill. kr.	Pst.	Mill. kr.	Pst.
Verdipapirer holdt som anleggsmidler	25 936	1,5	176 301	36,7	7 430	7,0
Verdipapirer holdt som omløpsmidler	131 500	7,6	207 141	43,1	48 606	45,5
Utlån disponert	1 358 406	78,9	21 304	4,4	1 491	1,4
Gjeld og egenkapital:						
Innskudd fra publikum	785 875	45,6				
Sertifikat- og obligasjonslån	382 750	22,2	5 260	1,1		
Forsikringsmessige/-tekniske avsetninger			429 673	89,5	77 965	73,1
Egenkapital	101 403	5,9	17 158	3,6	11 495	10,8
Forvaltningskapital	1 722 583	100	480 322	100	106 720	100

Kilde: SSB

Som det fremgår av tabell 1 ovenfor hadde bankene pr. 30.06.06 nærmere 78 pst. av balansen plassert i utlån, mens tilsvarende tall for livsforsikringsselskapene og skadeforsikringsselskapene var hhv. 3,1 pst. og 1,1 pst. Andelene pr. 31.12.2003 var nesten tilsvarende; 78,9 pst. utlånsandel i bankene og en andel på hhv. 4,4 og 1,4 for livsforsikringsselskapene og skadeforsikringsselskapene, jf. tabell 2. Bankene hadde videre

12,6 pst. av forvaltningskapitalen plassert i verdipapirer pr. 30.06.06 mens livsforsikringsselskapenes og skadeforsikringsselskapenes plasseringer i verdipapirer på samme tidspunkt utgjorde hhv. 82,9 pst. og 61,5 pst. av forvaltningskapitalen. Plasseringene i verdipapirer pr. 31.12. 2003 var noe lavere for alle gruppene; hhv. 9,1 pst. for bankene, 79,8 for livsforsikringsselskapene og 52,5 pst. for skadeforsikringsselskapene, jf tabell 2.

Kredittilsynet antar ut ifra ovenstående at en endring av risikovekter for typiske eiendelsposter i bank samlet sett ikke vil ha så stor betydning for forsikringsselskapene med den balansesammensetning selskapene har nå og har hatt over flere år. En endring av enkelte bestemmelser for å oppnå en større grad av konkurransenøytralitet kan imidlertid ha en viss innvirkning for enkelte forsikringsselskaper. For eksempel yter noen forsikringsselskaper boliglån til visse grupper av personkunder, og noen forsikringsselskaper har eksponeringer på kommuner. Videre har forsikringsselskapene betydelige plasseringer i obligasjoner, og en mulighet til å risikovekte foretaksobligasjoner ut ifra rating vil derfor eventuelt kunne gi et visst utslag i beregningsgrunnlaget.

Kredittilsynet har sett nærmere på hvordan en endring i risikovekten for godt sikrede boliglån kan slå ut for forsikringsselskapene. Det følger av kapitaldekningsoppgaven (skjema 700) at det pr. 30.06.06 var 3 livsforsikringsselskaper og 12 skadeforsikringsselskaper som hadde utlån med sikkerhet i bolig. En reduksjon av risikovekten for godt sikrede boliglån fra 50 pst. som i dag, til 35 pst. som foreslått, vil for de tre livsforsikringsselskapene, basert på engasjementene pr. 30.06.06, men uten at det er korrigert for redusert belåningsgrad (fra 80 pst. til 75 pst.), gi en reduksjon i beregningsgrunnlaget varierende fra 0,06 pst. til 2,36 pst. For skadeforsikringsselskapene vil en tilsvarende reduksjon i risikovekten for godt sikrede boliglån, basert på engasjementene pr. 30.06.06, gi en reduksjon i beregningsgrunnlaget varierende fra 0,002 pst. til 1,13 pst.

Kredittilsynet undersøkte i 2004 hvordan effekten av rating ville kunne slå ut for fire livsforsikringsselskaper. Kartleggingen viste at lavere risikovekter for fordringer på foretak med god rating ville føre til en reduksjon i beregningsgrunnlaget for de fire selskapene varierende fra tilnærmet 0 pst. til 0,85 pst. En forklaring på den lave reduksjonen i beregningsgrunnlaget kan være at få norske bedrifter er ratet slik det også er i de fleste andre europeiske land. En stor del av forsikringsselskapenes plasseringer i verdipapirer utenom aksjer/grunnfondsbevis og plasseringer i aksjefond vil også allerede ha lavere risikovekt i henhold til gjeldende regelverk ved at eksponeringene er i form av f. eks. fordringer på stater. Det ble ved beregningen av andelen av godt ratede fordringer ikke undersøkt om forsikringsselskapene har fondsandeler i pengemarkeds- og obligasjonsfond som igjen utelukkende eller med over halvparten av plasseringene, er eksponert mot bedrifter med en god rating eller andre motparter med tilsvarende lav risikovekt. Slike plasseringer vil kunne få en lavere risikovekt dersom det tillates at fondsandelene vektet som en tilsvarende eierandel i de eiendeler som forvaltes av fondet (gjennomskjæring), jf gjeldende kapitaldekningsforskrift § 5a. Dersom fondets midler utelukkende er plassert i eiendeler med en bestemt risikovekt, skal det foretas gjennomskjæring.

Andelen av fordringer på bedrifter med en god rating vil videre påvirkes av bestemmelsene om kapitaldekning, slik at det ved en endring av reglene hvor det tas hensyn til rating, på noe sikt må kunne forventes en økning i omfanget av plasseringer mot bedrifter som har god rating. På den annen side hadde forsikringsselskapene da undersøkelsen ble gjennomført en relativt lav aksjeandel, og selskapene ville således få en større andel av plasseringene i

engasjementer som ikke har en risikovekt fastsatt på bakgrunn av rating, ved en eventuell fremtidig økning av aksjeandelen.

På samme måte som for lån med pantesikkerhet i bolig og for fordringer på foretak med god rating vil en reduksjon av risikovekten for norske kommuner kunne gi en svak nedgang i beregningsgrunnlaget for enkelte forsikringsselskaper.

Kredittilsynet legger ut fra ovennevnte til grunn at de lavere risikovektene i standardmetoden i forhold til gjeldende regelverk for forsikringsselskapene kun vil ha en begrenset betydning for enkelte selskaper, og at forskjellene i regelverket for kredittrisiko som vist, ikke kan antas å påvirke konkurranseforholdene i særlig grad.

Det forhold at forsikringsselskaper som inngår i bankkonsern, vil omfattes av pilar II-krav på konsolidert basis, vil videre kunne redusere incentivene for regelverksarbitrasje i finanskonsern med bank hvor forsikringsselskaper inngår som datterselskap (eventuelt gjennom mellomliggende holdingsselskap), fordi selskapene uansett vil måtte dokumentere at de har en tilstrekkelig kapital i forhold til risiko.

5. Hvilke muligheter selskaper i blandede konsern vil ha til å utnytte forskjeller i kapitaldekningsbestemmelser for bank og forsikring

Gjennomføring av Basel II bestemmelsene vil som vist føre til at risikovektene og kapitalkravet for flere av engasjementene blir forskjellige. Det vil være forskjeller både mellom risikovekter og kapitalkrav beregnet etter gjeldende regelverk og standardmetoden, mellom standardmetoden og IRB og mellom de ulike IRB-metoder. Forskjeller i kapitaldekningsbestemmelser kan føre til regelverkstilpasning ved at konsernselskapene plasserer i engasjementer ut i fra at disse får en lavere risikovekt enn dersom plasseringen gjøres av et annet selskap i konsernet. Ved regelverkstilpasning vil beregningen av kapitalkrav være i tråd med regelverket og den begrunnelse som er gitt for ulike risikovekter og kapitalkrav for samme engasjement inngått av ulike konsernselskaper. Det legges imidlertid til grunn at regelverkstilpasning vil kunne medføre at aktivaene for enkelte konsernselskaper får en ikke-optimal sammensetning med hensyn til avkastning, risiko og motparter.

Med regelverksarbitrasje er i det følgende ment at et konsernselskap inngår avtaler og gjennomfører transaksjoner for å utnytte forskjellene i kapitaldekningsbestemmelser og på den måten søke å omgå kapitaldekningskrav som institusjonen er undergitt. Eksempel på regelverksarbitrasje innenfor et blandet konsern kan være hvis engasjementer som har lavere risikovekt i bank og som et forsikringsselskap eventuelt finansierer, kan bokføres og risikovektes i konsernbanken, men slik at avkastningen og risikoen knyttet til engasjementet beholdes av forsikringsselskapet. Tilsvarende vil det være regelverksarbitrasje hvis engasjementer som har lavere risikovekt i forsikring og som en bank eventuelt finansierer, kan bokføres og risikovektes i forsikringsselskapet i konsernet, men slik at avkastningen og risikoen knyttet til engasjementet beholdes av banken. Slik kapitaldekningsregelverket er fastsatt vil kapitaldekningskravet pålegges det selskapet som har den faktiske kredittrisikoen for et engasjement uavhengig av hvor engasjementet er bokført. Det skal derfor ikke være mulig å ha risikoen på og motta avkastningen for et engasjement uten samtidig å måtte beregne kapitalkrav for engasjementet etter de regler institusjonen er undergitt.

Ved endringene i finansieringsvirksomhetsloven og visse andre lover som åpnet for etablering av bank og forsikringsselskap i samme konsern ble det innført bestemmelser om sperremekanismer som skulle begrense mulighetene for uheldige interne overføringer mellom selskapene i et finanskonsern, jf Innst. O. nr. 8 (1991-92) og Ot. prp. nr. 2 (1991-92).

Flere av bestemmelsene er samlet i finansieringsvirksomhetsloven § 2a-8 om transaksjoner mellom foretakene i et finanskonsern mv. Det følger av finansieringsvirksomhetsloven § 2a-8 første ledd at engasjementer og transaksjoner mellom foretak i et finanskonsern skal være i samsvar med vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper. Vilkår og prinsipper som er vanlige i forretningslivet vil blant annet innebære at transaksjoner skal dokumenteres og vil være til hinder for at det foretas skjulte overføringer av risiko eller formue. Det vil være rimelig å forutsette at avkastningen mellom konsernselskaper vil bli fordelt på bakgrunn av transaksjoner og engasjementer slik disse kan verifiseres og at det ikke vil finne sted fordelinger basert på skjulte risikooverføringer som ikke fremgår av avtale.

Dersom et konsernselskap i forbindelse med et engasjement har opptatt lån i et annet konsernselskap, skal for eksempel renten på lånet til konsernselskapet reflektere om kredittrisikoen er på konsernselskapet eller på engasjementet med tredjepart, avhengig av om det er konsernselskapet hvor engasjementet er bokført, eller selskapet som har ytet lånet, som ifølge avtale har kredittrisikoen for engasjementet.

I tillegg til bestemmelsene nevnt ovenfor er det bestemmelser både i finansieringsvirksomhetsloven og forsikringsloven (både før og etter endring) som begrenser muligheten for banker og forsikringsselskaper i finanskonsern til å foreta transaksjoner og inngå avtaler som innebærer at det oppstår fordringer og gjeld eller andre økonomiske forpliktelser mellom selskapene.

I henhold til finansieringsvirksomhetsloven § 2a-8 fjerde ledd og forskrift 20. desember 1991 om overgangsregler til lov 6. desember 1991 om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og visse andre lover, er det fastsatt at forsikringsselskaper i finanskonsern ikke kan yte lån eller stille garanti for andre selskaper i konsernet. Videre er bestemmelsen i forsikringsloven § 6-1 (tidligere § 7-1) om forbud mot annen virksomhet fortolket slik at det som en hovedregel vil foreligge et forbud mot at forsikringsselskaper kan oppta lån, utenom ansvarlig lånekapital. Det er likevel akseptert at forsikringsselskaper tar opp kortsiktige likviditetslån ved utbetalinger av betydelig omfang og i spesielle situasjoner. Forbudene vil ha betydning for muligheten til å finansiere engasjementer som bokføres i bank eller forsikringsselskap gjennom lån fra andre konsernselskaper til banken eller forsikringsselskapet.

Forbudet mot at forsikringsselskap yter lån eller stiller garanti for andre selskaper i konsernet er ikke til hinder for at et forsikringsselskap kan ha kontoer for betalingsformidling og skattetrekkskontoer i konsernbank. Slike plasseringer skal imidlertid godkjennes av Kredittilsynet, og det vil som et vilkår for godkjennelse av en konsernkontoordning for betalingsformidling bli fastsatt en grense for maksimalt innestående på kontoene. Selv om grensene for maksimalt innestående som tillates ofte vil være vide, må det likevel antas at muligheten til å finansiere andre engasjementer gjennom konsernkontoordningen ved en overføring av aktiva fra forsikringsselskapet til konsernbanken, vil være begrenset.

Bestemmelsen om forbud mot lån og garantier har vært fortolket slik at bestemmelsen inkluderer innskudd i konsernselskap, og bestemmelsen vil eventuelt også omfatte andre forpliktelser i og utenom balansen som innebærer at et forsikringsselskap får en risiko på et annet konsernselskap. Dersom et forsikringsselskap stiller garanti for et engasjement i en

konsernbanks balanse eller overdrar en eiendel til annet konsernselskap og selv beholder risikoen, vil risikoen knyttet til engasjementet være på en tredjepart og ikke på annet selskap konsernet. Slike transaksjoner vil imidlertid som nevnt være underlagt kapitalkrav for kredittrisiko, herunder motpartsrisiko, jf kapitaldekningsforskriften § 6. Det legges til grunn at kapitalkravet i henhold til § 6 også vil omfatte kredittderivater, jf merknadene til utkastet til endringsforskrift.

Kredittilsynet legger ut i fra ovennevnte til grunn at ulike kapitaldekningsbestemmelser vil kunne føre til regelverkstilpasning, men at institusjonene slik regelverket for finanskonsern med bank- og forsikringsvirksomhet er utformet, vil ha liten mulighet til å foreta regelverksarbitrasje innenfor blandede finanskonsern for å omgå kapitaldekningskrav som institusjonen er undergitt.

6. Behovet for justeringer i gjeldende kapitaldekningsregelverk

Kalibreringen av kapitalkrav

En samlet risikovurdering i bank og forsikring for beregning av kapitalbehov kan begynne med en summering av kapitalbehovet for de ulike risikoer institusjonen er eksponert for. Siden risikoen på en motpart med samme sikkerhet vil være lik uavhengig av om en bank eller et forsikringselskap har inngått engasjementet, vil i utgangspunktet kapitalkravet for kredittrisiko isolert kunne baseres på noen av de samme beregningene i bank og forsikring. Forsikringselskapene driver imidlertid som vist til ovenfor, i liten grad med utlånsvirksomhet mens utlån for bankene er en eiendel som bidrar med en stor del av kredittrisikoen. Sammensetningen av motparter og sikkerheter og andelen av sikrede engasjementer vil derfor være ganske forskjellig i bank og forsikring. Ved fastsettelsen av kapitalkrav for samlet risiko vil det kunne være grunnlag for å gjøre fradrag for diversifiseringseffekter mellom ulike typer risikoer. For eksempel er det i annen runde med konsekvensberegninger i forbindelse med Solvency II (QIS2) lagt til grunn en korrelasjon mellom kredittrisiko og markedsrisiko på 0,75, en korrelasjon mellom tegningsrisikoen i livsforsikring og markedsrisiko på 0,25, en korrelasjon mellom tegningsrisikoen i livsforsikring og kredittrisiko på 0,25, en korrelasjon mellom tegningsrisikoen i skadeforsikring og markedsrisiko på 0,25 og en korrelasjon mellom tegningsrisikoen i skadeforsikring og kredittrisiko på 0,5. Diversifiseringseffektene vil igjen føre til en ulik kalibrering av kapitalkravene for de enkelte risikokomponentene i bank og forsikring.

I livsforsikring er markedsrisiko ut i fra beregningsstudien (QIS2) den absolutt største risikokomponenten med over 80 pst. av samlet risiko, og beregningen av kapitalbehov for markedsrisiko vil derfor dominere det samlede kapitalkravet. I skadeforsikring utgjør tegningsrisiko en betydelig risiko sammen med markedsrisiko, mens kredittrisiko står for en hoveddel av den samlede risikoen i bank. Ulikhetene i virksomhet og sammensetning av risiko og de resulterende forskjeller i utformingen av kapitalkrav dette medfører, gjør det lite hensiktsmessig å foreta omfattende Basel II endringer i kapitaldekningsreglene for forsikringselskapene i mellomliggende periode.

Forholdet til IRB-regelverket

De fleste forsikringselskap i bank- og forsikringskonsern må antas å ville inngå i konsern med IRB-banker. Muligheten for tillatelse til bruk av interne modeller til å beregne minimumskrav til ansvarlig kapital etter Basel II-regelverket gjelder ikke for

forsikringsselskap i blandede konsern, og det har foreløpig heller ikke vært vurdert som aktuelt å forsøke å samordne de ulike risikomodulene for bank og forsikring. Selv om gjeldende kapitaldekningsforskrift endres slik at forsikringsselskapene underlegges enkelte av risikovektene i standardmetoden for beregning av kredittisiko, vil det derfor fortsatt for en stor del av engasjementer kunne være betydelige forskjeller mellom de kapitalkrav som beregnes etter interne modeller for institusjonene i konsernet etter Basel II-regelverket, og de kapitalkrav forsikringsselskapene i konsernet vil være undergitt. Et spørsmål vil da være om det likevel kan være grunn til justere enkelte av risikovektene i gjeldende kapitaldekningsforskrift slik at det åpnes for å benytte noen av risikovektene i standardmetoden.

Tilpasning til standardmetoden

En hovedinnvending mot gjeldende kapitaldekningsregelverk har vært at det er for enkelt og statisk og i for liten grad differensierer mellom risiko. Endringene av risikovekter i standardmetoden innebærer blant annet at risikovekten for godt sikrede boliglån justeres ned og at det åpnes for at risikovektene ved lån til foretak bestemmes på bakgrunn av motpartens rating. For eksempel vil foretak med svært god rating kunne få en risikovekt på 20 pst. og foretak med god rating en risikovekt på 50 pst., mot 100 pst. etter gjeldende regelverk. Det er videre lagt opp til å redusere risikovekten for lån til norske kommuner. Reduksjonen i ovennevnte risikovekter må ses på bakgrunn av at tapene på slike lån erfaringsmessig har vært svært lave; noe som kan tale for at disse risikovektene også tillates for forsikringsselskapene i den mellomliggende perioden. Det er i standardmetoden også åpnet for å redusere risikovekten for engasjementer som oppfyller vilkårene for å inngå i en massemarkedsportefølje, men denne reduksjonen av risikovekt er etter Kredittilsynets oppfatning langt svakere begrunnet og bør ikke innføres for forsikringsselskapene. Massemarkedsporteføljen kan ikke omfatte omsettelige verdipapirer og den lavere risikovekten for slike engasjementer vil ha minimal betydning for forsikringsselskapene som i liten grad driver med utlånsvirksomhet. Forfalte engasjementer (den usikrede delen) hvor nedskrivningen utgjør mindre enn 20 pst., engasjementer klassifisert som høyrisiko og engasjementer med de svakest ratede debitorer vil i standardmetoden ha en risikovekt på 150 pst. Videre vil utlån som er forfalt, med pantessikkerhet i bolig få risikovekt 100 pst. for den delen av lånet som ellers ville ha kvalifisert for 35 pst. risikovekt. En økning av risikovekten for engasjementer med høy risiko vil på samme måte som den reduserte risikovekten for engasjementer med lav tapsrisiko, gjøre regelverket mer følsomt overfor den reelle økonomiske risikoen som institusjonene står overfor. Kredittilsynet legger til en grunn at dersom enkelte av de lavere risikovektene i standardmetoden innføres for forsikringsselskapene bør dette gjelde tilsvarende for de høyere risikovektene som omtalt.

Risikovekten for norske forsikringsselskaper er i standardmetoden justert opp fra 20 pst. til 100 pst. for forsikringsselskaper som ikke er ratet av godkjent ratingbyrå. For forsikringsselskaper (norske eller utenlandske) som er ratet, fastsettes risikovekten på bakgrunn av ratingen. Det vises i høringsnotatet vedrørende nye kapitaldekningsregler til at direktivet ikke åpner for å likestille forsikringsselskaper med kredittinstitusjoner og verdipapirforetak. Det er videre i høringsnotatet lagt vekt på at det vanskelig kan argumenteres for at norske livsforsikringsselskaper skal favoriseres (ved fastsettelsen av risikovekter) siden norske livsforsikringsselskaper har svakere soliditet enn mange utenlandske livsforsikringsselskaper. Når det gjelder kapitaldekningsregelverket for forsikringsselskapene, kan risikovektene fastsettes fritt siden disse bestemmelsene ikke gjennomfører direktivkrav. Det er likevel, slik Kredittilsynet ser det, ikke grunn til å opprettholde en gunstigere behandling i kapitaldekningsammenheng av norske forsikringsselskaper enn utenlandske

forsikringsselskaper, og reglene foreslås derfor endret slik at de tilsvarer reglene i standardmetoden.

Det er få endringer i regelverket om konverteringsfaktorer i standardmetoden for poster utenom balansen. En endring går ut på at det innføres kapitalkrav tilsvarende som for garantier, for forpliktelser institusjonen har påtatt seg gjennom kredittderivater. Et slikt kapitalkrav for forpliktelser gjennom kredittderivater er fra før innfortolket i gjeldende regelverk, men gjennom endringen vil kravet fremkomme eksplisitt. En annen endring innebærer at det innføres kapitalkrav for ubenyttede trekkrettigheter med en opprinnelig løpetid på mindre enn ett år i tilfeller hvor avtalene ikke uten betingelser kan sies opp på et hvilket som helst tidspunkt uten varsel. Endringen har bakgrunn i at det har skjedd en tilpasning i avtalt løpetid for ubenyttede kredittfasiliteter, siden avtaler under ett år ikke tidligere har vært omfattet av kapitalkrav. Kredittilsynet legger til grunn at begge de to omtalte endringene i regelverket for poster utenom balansen er innført for å fange opp risiko som tidligere ikke har vært omfattet av regelverket, og at endringene derfor bør gjennomføres. Bestemmelsene har liten betydning for forsikringsselskapene som for eksempel foreløpig ikke har anledning til å anvende kredittderivater. Dersom forslaget til regler i den nye kapitalforvaltningsforskriften som er på høring (høringsfrist 30. oktober 2006), vedtas slik de er foreslått, vil imidlertid forsikringsselskapene blant annet få en noe videre adgang til å anvende derivater, herunder også kredittderivater.

Tilpasning til endrede regler om motpartsrisiko

Når det gjelder bestemmelsene om beregning av motpartsrisiko for derivater mv., innfører de nye bestemmelsene etter Basel II i tillegg to metoder for beregning av kapitalkrav, herunder en intern modell metode (IMM) som krever tillatelse fra Kredittilsynet. For institusjoner som får tillatelse til bruk av IMM, vil ikke bare derivater, men også gjenkjøpsavtaler med mer kunne behandles under IMM i stedet for under de ordinære bestemmelsene om kredittrisiko etter IRB eller standardmetoden. Kredittilsynet ser imidlertid ikke behov for å la forsikringsselskapenes virksomhet med derivater og gjenkjøpsavtaler være omfattet av disse mer avanserte bestemmelsene.

Andre endringer i reglene om motpartsrisiko innebærer at taket på 50 pst. risikovekt for OTC-derivater fjernes og at valutakontrakter med en opprinnelig løpetid på 14 dager eller mindre underlegges kapitalkrav. Videre er reglene om unntak for derivater som omsettes utenom anerkjent børs og som avregnes av oppgjørssentral godkjent av Kredittilsynet, ikke lenger tidsbegrenset i de nye reglene. Kredittilsynet legger til grunn at endringen i bestemmelsen om OTC-derivater ikke vil ha betydning for forsikringsselskapene siden selskapene tradisjonelt har inngått derivatkontrakter med bankene og ikke har derivater med motparter med risikovekt 100 pst. Bestemmelsen foreslås likevel innført siden bestemmelsen er risikomessig begrunnet og reglene for forsikringsselskapene om anvendelse av derivater er foreslått noe endret. Opphevelsen av unntaket fra kapitalkrav for valutakontrakter med løpetid på 14 dager eller mindre antas heller ikke å ha stor betydning for forsikringsselskapene som i stor grad må forutsettes å sikre valutarisiko med valutakontrakter med lenger løpetid. Unntaket foreslås likevel ikke videreført siden en opphevelse vil kunne ha en risikomessig begrunnelse og en fjerning av bestemmelsen vil gi like regler i forhold til Basel II-regelverket.

Når det gjelder tidsbegrensningen for fritak for OTC-derivater avregnet av oppgjørssentraler, foreslås denne fjernet. I den grad godkjente oppgjørssentraler i Norge vil avregne derivater som omsettes utenom børs, vil disse, i likhet med børsomsatte kontrakter, være underlagt daglige marginkrav. Også etter den nye forskriften om kapitalkrav som gjennomfører Basel II-regelverket vil engasjementsbeløp settes til 0 for kontrakter som avregnes av anerkjent

oppgjørssentral så lenge kontraktene er underlagt daglige marginkrav, jf den nye forskriften om kapitalkrav, del VI, § 1-4.

Risikoreduserende teknikker og kapitalkravet for operasjonell risiko

De nye reglene for beregning av kapitalkrav innebærer at institusjonene får en større mulighet til å hensynta risikoreduserende teknikker, noe som vil bidra til å minske kapitalkravet. Kapitalkravet økes ved at det innføres et eksplisitt kapitalkrav for operasjonell risiko som kommer i tillegg til kapitalkravet for kredittrisiko. Når det gjelder forholdet til forsikringsselskapene, har disse en langt lavere andel sikrede engasjementer enn bankene. Videre er kravene i den enkle metoden for beregning av operasjonell risiko kalibrert på bakgrunn av typiske inntekts- og kostnadskomponenter i et bankregnskap og vil således ikke uten videre være overførbare på forsikringsselskaper. Kredittilsynet har under henvisning til ovenstående ikke sett det som hensiktsmessig å innføre noen av endringene i sikkerhetsregelverket eller kravet om operasjonell risiko i Basel II-regelverket for forsikringsselskapene i mellomliggende periode.

Samlet vurdering

En justering av bestemmelsene i gjeldende regelverk som foreslått ovenfor, vil føre til en større grad av likhet mellom bestemmelsene i kapitaldekningsreglene for forsikringsselskapene og bestemmelsene i standardmetoden for kredittrisiko som de fleste kredittinstitusjoner og verdipapirforetak vil være underlagt. Endringene vil gi mer konkurransenøytralitet mellom disse institusjonene, men vil ikke gi like kredittrisikovekter for banker og forsikringsselskaper i samme konsern, siden forsikringsselskapene stort sett må antas å ville inngå i konsern med IRB-banker. Både det forhold at endringene fører til en noe større grad av likhet i bestemmelser, og det forhold at endringene vil gi en litt større grad av differensiering mellom risiko, gjør at Kredittilsynet mener justeringene bør gjennomføres.

7. Nærmere om oppfyllelsen av kapitaldekningskravene på konsolidert basis

Et utkast til ny forskrift om anvendelse av soliditetsregler på konsolidert basis mv. ble sendt på høring 29. juni 2006 med høringsfrist 27. september 2006. Videre har en endringsforskrift til forskriften som gjennomfører nødvendige endringer i den nye konsolideringsforskriften som følge av Basel II vært på høring med samme høringsfrist. Den nye forskriften om anvendelse av soliditetsregler på konsolidert basis mv. (konsolideringsforskriften) må tre i kraft senest 1. januar 2007 og må antas å være gjeldende i den mellomliggende perioden frem til Solvency II-regelverket eller et soliditetskrav basert på en videreutvikling av tidligere oversendte forslag, er gjennomført i norsk regelverk. En innføring av nye konsolideringsregler (eller andre regler som ivaretar et samlet soliditetskrav) senest samtidig med at forskriften som gjennomfører Basel II-reglene trer i kraft, er nødvendig siden beregningsgrunnlagene for finanskonsern må deles (slik at det skilles mellom beregningsgrunnlag fra bankvirksomhet og beregningsgrunnlag fra forsikringsvirksomhet) når det innføres forskjellige kapitalkrav i tverrsektorielle grupper.

Det er i utkastet til ny konsolideringsforskrift skilt mellom soliditetskrav på konsolidert basis i finansiell gruppe bestående bare eller hovedsakelig av forsikringsselskap og foretak som definert i finansieringsvirksomhetsloven § 2a-2 bokstav 2 (forsikringsgrupper) (§ 6) og soliditetskrav på konsolidert basis i tverrsektoriell finansiell gruppe (§ 7). I forsikringsgrupper

vil konsolideringen ved anvendelse av kapitaldekningskravet kunne skje ut fra en samlet konsolidert balanse siden alle selskapene som inngår i gruppen skal være underlagt samme krav. Det må imidlertid gjennomføres en endring i den nye forskriften om kapitalkrav (Basel II) slik at holdingselskaper i forsikringskonsern bare omfattes av forskriftens del II, og i stedet omfattes av samme kapitalkrav som forsikringsselskapene, jf merknaden til utkastet til endringsforskrift § 1 nedenfor. Det fremgår av konsolideringsforskriften § 6 første ledd nr. 1 at det skal foretas konsolidering ved anvendelse av reglene i ”forskrift 22.oktober 1990 nr 875 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak”. Det legges til grunn at navnet på forskriften som det vises til, må endres som følge av at forskriften fra 01.01.07 bare skal gjelde for forsikringsselskap, pensjonskasser, innskuddspensjonsforetak og holdingselskaper i forsikringskonsern og foreslås endret, jf vedlagte forslag til endring av bestemmelsen i konsolideringsforskriften § 6. I tillegg til konsolidering ved anvendelse av kapitaldekningskravet skal forsikringsselskaper og holdingselskaper i forsikringsgrupper foreta konsolidering ved anvendelse av solvensmarginkravet

I tverrsektorielle grupper skal den konsoliderte balansen henføres til hhv. bank/finansieringsforetaksvirksomhet, verdipapirforetaksvirksomhet og forsikringsvirksomhet. For hvert beregningsgrunnlag anvendes de soliditetskravene som gjelder for de enkelte virksomhetsområdene. For forsikringsdelen av gruppen skal det foretas beregninger både etter kapitaldekningsreglene og etter solvensmarginregelverket. Forsikringsdelen av gruppen vil ved anvendelse av kapitaldekningsreglene på konsolidert basis anvende gjeldende kapitaldekningsforskrift med endringer mens bank/finansieringsforetaksdelen og verdipapirforetaksdelen av gruppen på konsolidert basis vil anvende den nye forskriften om kapitalkrav som gjennomfører Basel II-regelverket. For alle virksomhetsområdene defineres ansvarlig kapital ved beregning av kapitalkravet etter forskrift 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner og verdipapirforetak (beregningsforskriften). Beregningsforskriften er foreslått videreført som del II i den nye forskriften om kapitalkrav (Basel II). Navnet på forskriften må derfor endres i henvisningen i konsolideringsforskriften hvis forslaget gjennomføres, jf vedlagte forslag til endring av bestemmelsen i konsolideringsforskriften § 7 (2).

8. Behovet for overgangsregler

Kredittilsynet har med brev 14. mars 2006 til Finansdepartementet tilrådd at forsikringsselskaper i blandende konsern også skal følge gjeldende kapitaldekningsregler for 2007 dersom kredittinstitusjonene i konsernet velger dette. Hvis forslaget følges opp av Finansdepartementet, vil det være behov for overgangsregler i den nye forskriften som fastsettes, om minstekrav til kapitaldekning i forsikringsselskaper, pensjonskasser, innskuddspensjonsforetak og holdingsselskaper i forsikringskonsern. Det vil videre være nødvendig å endre den foreslåtte overgangsbestemmelsen i forskrift [...] om endring av forskrift om anvendelse av soliditetsregler på konsolidert basis, del II tredje ledd.

En overgangsbestemmelse i den nye forskriften som fastsettes, om minstekrav til kapitaldekning i forsikringsselskaper, pensjonskasser, innskuddspensjonsforetak og holdingsselskaper i forsikringskonsern kan eventuelt lyde som følger:

Forsikringsselskaper, pensjonskasser, innskuddspensjonsforetak og holdingsselskaper i forsikringskonsern som inngår i finansielle grupper med institusjoner som frem til og med

31. desember 2007 beregner kapitalkrav etter [gjeldende regelverk], jf forskrift [...] om kapitalkrav for finansinstitusjoner, oppgjørsselskaper verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond, del XII, § 1-2 første ledd, skal beregne kapitalkravet etter [gjeldende regelverk].

Med [gjeldende regelverk] menes her, med hensyn til beregningsgrunnlaget, forskrift 22.10.1990 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak slik forskriften lød 31.12.06.

I overgangsbestemmelsen i forskrift [...] om endring av forskrift om anvendelse av soliditetsregler på konsolidert basis, del II tredje ledd må det gjøres følgende endringer (endringen er uthevet):

Institusjoner som frem til og med 31. desember 2007 beregner kapitalkrav etter [gjeldende regelverk], jf forskrift [...] om kapitalkrav for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond del XII § 1-2 første ledd, skal ved anvendelsen av [gjeldende regelverk] foreta konsolidering etter bestemmelsene i forskriften her og oppfylle minstekravet til kapitaldekning på konsolidert basis. Bestemmelsen i § 5 og § 6 første ledd nr. 1 gjelder ikke.

9. Oppsummering og konklusjon

Kredittilsynet legger til grunn at ulikheter i regelverk vil kunne føre til regelverkstilpasninger, men at institusjonene vil ha liten mulighet til å utnytte forskjeller i kredittrisikoregelverket mellom banker og forsikringsselskaper. Det foreslås likevel at noen av risikovektene i standardmetoden innføres for forsikringsselskapene i mellomliggende periode for å få noe mer likhet i bestemmelser og en noe større grad av differensiering mellom risiko enn det er i gjeldende kapitaldekningsregelverk.

Endringene som foreslås i gjeldende kapitaldekningsforskrift, må antas å føre til en svak reduksjon i kapitalkravet for kredittrisiko for forsikringsselskapene. Reduksjonen vil likevel ventelig ikke ha betydning for størrelsen på den ansvarlige kapitalen i forsikringsselskapene, men kan ha en viss innvirkning på plasseringene og sammensetningen av engasjementene. Det vil for eksempel kunne bli mer attraktivt å plassere i foretaksobligasjoner med god rating og i kommunale lån.

En omstendighet som har betydning for nivået på ansvarlig kapital er at solvensmarginkravet for livsforsikringsselskapene nå bare er litt mindre strengt enn kapitalkravet for kredittrisiko, og at skadeforsikringsselskapene fra før har tilpasset seg med en ansvarlig kapital som er langt høyere enn både kapitalkravet og solvensmarginkravet. Et annet forhold som må tillegges vekt, er at Solvency II-kravet ifølge gjennomførte beregningsstudier, vil føre til en flerdobling av kravet til solvensmarginkapital for forsikringsselskapene sammenlignet med det nåværende solvensmarginkravet. Forsikringsselskapene er klar over den markerte økningen av kravet som ventelig vil komme med Solvency II, og selskapenes vil i den mellomliggende perioden frem til Solvency II-regelverket (eller et soliditetskrav basert på en videreutvikling av tidligere oversendte forslag) er gjennomført i norsk regelverk, måtte forberede seg på de nye kravene som vil komme.

10. Utkast til endringsforskrift

Vedlagt følger utkast til forskrift [...] om endring av forskrift 22. oktober 1990 nr. 875 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak, og som forutsettes å tre i kraft 1. januar 2007. I tillegg til endringer som tilrås for å skape noe større grad av likhet mellom bestemmelser i standardmetoden og gjeldende regelverk, er det tatt inn foreslåtte endringer som har vært på høring, men som foreløpig ikke er gjennomført i gjeldende regelverk, og hvor det i høringsrunden ikke er fremkommet vesentlige merknader.

11. Merknader til utkastet til endringsforskrift

Til forskriftens navn

Navnet er endret slik at det gjenspeiler virkeområdet for forskriften.

Til § 1 Virkeområde

Forskriften skal gjelde forsikringsselskaper, og ikke institusjoner underlagt bestemmelsene om beregningsgrunnlag i den foreslåtte nye forskriften om kapitalkrav som gjennomfører bestemmelsene i Basel II-regelverket. Det følger av lov 10. juni 2005 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) § 7-9, jf forskrift 30. juni 2006 nr. 869 til forsikringsloven (livsforsikring mv.) § 9-3, at pensjonskasser også er omfattet av kapitalkrav tilsvarende forsikringsselskapene, og det foreslås at dette fremkommer direkte av bestemmelsen i § 1. Forsikringsloven § 8-3 fastsetter at kapitalkravene for forsikringsselskapene og enkelte andre bestemmelser skal gjelde for innskuddspensjonsforetak så langt de passer. Det følger imidlertid av forskriften 30. juni 2006 nr. 869 til forsikringsloven § 9-3 at blant annet forskriften 22. oktober 1990 om minstekrav til kapitaldekning skal gjelde. Kredittilsynet viser til at innskuddspensjonsforetak på samme måte som fondsforsikringsselskaper ikke vil ha noen kreditt- eller markedsrisiko for eiendelene som forsikringsmidlene er plassert i så lenge selskapet ikke har gitt noen avkastningsgaranti. Selskapet vil imidlertid ha en operasjonell risiko og eventuelt også en risiko i forhold til forsikringsselskapet som dekker forsikringsrisikoen ved avtale om innskuddsfritak ved uførhet. Risikoavgrensningen som følger av at innskuddspensjonsforetak vanligvis ikke avgir noen avkastningsgaranti gjør det etter Kredittilsynets oppfatning rimelig å risikovekte eiendeler som er tilknyttet avtale om innskuddspensjonsordning med investeringsvalg (og hvor selskapet ikke har gitt noen avkastningsgaranti), tilsvarende eiendeler tilknyttet avtale om livsforsikring med investeringsvalg (og hvor selskapet ikke har gitt noen avkastningsgaranti). Bestemmelsen i § 5 annet ledd foreslås endret i tråd med dette. Det foreslås videre at det fremgår direkte av forskriftens virkeområde at forskriften gjelder for innskuddspensjonsforetak.

Holdingselskap i finansielle grupper bestående bare eller hovedsakelig av forsikringsselskap og foretak som definert i finansieringsvirksomhetsloven § 2a-2 bokstav d, skal i henhold til utkastet til ny konsolideringsforskrift (som gjennomfører bestemmelsene i konglomeratdirektivet) foreta konsolidering etter blant annet reglene i forskrift 22. oktober 1990 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak og oppfylle minstekravet til kapitaldekning på konsolidert basis. Det følger av dette at holdingselskapet i gruppen, ved konsolidering av kapitalkrav i rene forsikrings-konsern/delkonsern, må være undergitt det samme kapitalkravet som forsikringsselskapene. Kredittilsynet foreslår at det fremkommer direkte av bestemmelsen i § 1 at forskriften også gjelder for holdingselskaper i

forsikringskonsern. Tilsvarende må bestemmelsen i utkastet til ny forskrift om kapitalkrav som gjennomfører Basel II-regelverket, endres slik at det fremgår at holdingselskaper i rene forsikringskonsern bare omfattes av forskriftens del II, jf vedlagte forslag til endring av bestemmelsen.

Til § 4 annet og tredje ledd

Annet ledd kan oppheves siden ingen av institusjonene som foreslås omfattes av forskriften, vil være underlagt bestemmelsene om minstekrav til kapitaldekning for markedsrisiko.

Tredje ledd blir nytt annet ledd. Endringen i leddet er nødvendig siden forskriften 1. juni 1990 om beregning av ansvarlig kapital er foreslått videreført som del II i den nye forskriften om kapitalkrav (som gjennomfører Basel II-regelverket).

Til § 5 første ledd bokstav B

Bestemmelsen er endret slik at fordringer på og fordringer garantert av norske kommuner gis risikovekt 10 pst. mot tidligere 20 pst. Ved å endre risikovekten for fordringer på norske kommuner vil risikovekten tilsvare risikovekten for norske kommuner i standardmetoden.

Til § 5 første ledd bokstav C

Bestemmelsene er endret slik at norske forsikringsselskaper som ikke er ratet, gis risikovekt 100 pst. mot tidligere 20 pst. For forsikringsselskaper som er ratet av ratingbyrå som er godkjent av Kredittilsynet for dette formål, fastsettes risikovekten ut ifra rating. Risikovektene etter bestemmelsen tilsvare etter endringen risikovektene for norske forsikringsselskaper i standardmetoden. Det vises til nærmere omtale under punkt 6 ovenfor.

Bestemmelsene er videre endret slik at fordringer på og fordringer garantert av norske kommuner ikke lenger inngår, jf merknaden til § 5 første ledd bokstav B.

Til § 5 første ledd bokstav D

Bestemmelsen er endret slik at risikovekten for lån med pantesikkerhet i bolig reduseres fra 50 pst. til 35 pst. Risikovekten og belåningsgradene som er fastsatt for å kvalifisere for risikovekten på 35 pst. for boligeiendom og fritidseiendom tilsvare etter endringen risikovekten og belåningsgradene i standardmetoden. Det legges til grunn at bestemmelsen om lavere risikovekt for lån med pant i boligeiendom på samme måte som i standardmetoden ikke skal omfatte byggelån og lån med pant i utleieboliger.

Til § 5 første ledd bokstav E

Bestemmelsen er endret slik at lån med pant i bolig ikke lenger inngår, jf merknaden til § 5 første ledd, bokstav D.

Til § 5 første ledd bokstav F

Første strekpunkt. Bestemmelsen er ny og innfører en risikovekt på 150 pst. for den usikrede delen av forfalte utlån når nedskrivningen utgjør mindre enn 20 pst. Bestemmelsen om 150 pst. risikovekt for forfalte utlån tilsvare en bestemmelse i standardmetoden. Et utlån skal anses som forfalt når en termin ikke er betalt innen 90 dager etter forfall eller en rammekreditt har vært overtrukket i mer enn 90 dager. Dersom institusjonen har flere engasjementer med en kunde og ett av utlånene skal regnes som forfalt, skal også øvrige engasjementer med samme kunde anses som forfalt. Ved beregningen av den usikrede delen av forfalte utlån kan det bare tas hensyn til de sikkerheter som det ellers er adgang til å ta hensyn til ved fastsettelsen av risikovekter etter forskriften.

Annet strekpunkt. Bestemmelsen er ny og innfører en risikovekt på 150 pst. for investeringer i form av aksjer eller andre former for ansvarlig kapital, som er klassifisert som høy-risiko. Bestemmelsen tilsvarer en bestemmelse i standardmetoden. Med såkornfond/såkornsselskaper menes etter bestemmelsen fond/selskaper som investerer i nyskappingsprosjekter i en tidlig fase. Venturefond/ventureselskaper omfatter fond/selskaper som investerer i relativt nye bedrifter som ofte har et stort lønnsomhetspotensial, men hvor risikoen fortsatt er høy. Med oppkjøpsfond/oppkjøpsselskaper (Private Equity fond/Private Equity selskaper) menes fond/selskaper som hovedsakelig går inn med majoritetsinvesteringer i mer modne bedrifter med et stort utviklingspotensial. Investeringer i selskaper benevnt utviklingsselskaper eller annet som ut i fra sin virksomhet vil omfattes av definisjonene av fondene/selskapene ovenfor, skal også medregnes.

Til § 5 første ledd bokstav G

Bestemmelsene er nye og angir risikovekter for kortsiktige og langsiktige fordringer på foretak, herunder forsikringsselskaper, fastsatt ut ifra rating. Bestemmelsene tilsvarer bestemmelser i standardmetoden om risikovekter for kortsiktige og langsiktige engasjementer med foretak som er ratet. Med kortsiktige fordringer som er ratet, menes her fordringer hvor det foreligger en spesifikk kortsiktig rating. Bestemmelsene fastsetter videre en hjemmel for Kredittilsynet til å tilordne de enkelte byråenes ratingkategorier til risikoklasser. Kredittilsynet vil offentliggjøre lister over hvilke ratingbyråer som kan benyttes, og tabeller som viser hvilke ratingkategorier som for det enkelte ratingbyrå tilsvarer hvilke risikoklasser. Slike opplysninger vil ikke fremgå av bestemmelsene i forskriften.

Til § 5 første ledd bokstav H

Første strekpunkt. Bestemmelsen er ny og angir risikovekt for forfalte utlån med pantesikkerhet i bolig for den delen som kvalifiserer for 35 pst. risikovekt. Det kan gjøres fradrag for eventuelle nedskrivninger på utlånet som ikke er trukket fra ved beregningen av kapitalkrav for den usikrede delen av det forfalte utlånet, jf bestemmelsen i § 5 første ledd bokstav F. Utlånet skal anses som forfalt når en termin ikke er betalt innen 90 dager etter forfall. Bestemmelsen tilsvarer en bestemmelse i standardmetoden.

Annet strekpunkt. Navnet på forskriften i henvisningen er endret. Det vises til at beregningsforskriften er foreslått videreført som del II i den nye forskriften om kapitalkrav (Basel II).

Til § 5 annet ledd

Bestemmelsen er endret slik at det også fastsettes at eiendeler som er tilknyttet avtale om innskuddspensjonsordning med investeringsvalg og hvor selskapet ikke har gitt noen avkastningsgaranti, skal ha en risikovekt på 20 pst. av risikovektene som er fastsatt for eiendelspostene i første ledd.

Til § 6 annet ledd nr. 1

Forsikringsselskap har ikke hatt anledning til å påta seg forpliktelser gjennom kredittderivater. I utkastet til ny kapitalforvaltningsforskrift som er på høring med høringsfrist 30. oktober 2006, er det imidlertid foreslått å åpne for at også forsikringsselskap kan anvende kredittderivater. Det er videre utarbeidet utkast til en forskrift om behandling av garantier og kredittderivater ved beregning av kapitaldekning (kredittderivatforskriften) som blant annet gir regler om at forpliktelser institusjonen har gjennom kredittderivater skal medregnes i beregningsgrunnlaget i samsvar med kapitaldekningsforskriften § 6. Det er usikkert om kredittderivatforskriften vil være fastsatt før bestemmelsene i den nye

kapitalforvaltningsforskriften trer i kraft. Kredittilsynet foreslår derfor at kredittderivater tas inn i oppstillingen av eksempler på rene lånesubstitutter (som skal inngå i beregningsgrunnlaget) i kapitaldekningsforskriften § 6 annet ledd nr. 1. Dersom kredittderivatforskriften trer i kraft senest samtidig med endringsforskriften, vil det ikke være nødvendig å endre bestemmelsen i § 6 annet ledd nr. 1, selv om det er mer oversiktlig at bestemmelsene som gjelder risikovekter følger av en og samme forskrift. Bestemmelsen i § 6 annet ledd nr. 1 er videre endret slik at risikovekten for lånesubstitutter ved pantesikkerhet i bolig er justert ned til 35 pst.

Til § 6 annet ledd nr. 7

Bestemmelsen er endret slik at det fastsettes en konverteringsfaktor på 20 pst. for ubenyttede kredittfasiliteter med en opprinnelig løpetid på ett år eller mindre som ikke uten betingelser kan sies opp på et hvilket som helst tidspunkt uten varsel. Forpliktelser som uten betingelser på et hvilket som helst tidspunkt kan sies opp uten varsel, skal ikke medregnes. Det er videre tatt inn en bestemmelse om hva som kan regnes som forpliktelser som kan sies opp uten betingelser når det gjelder avtaler med personkunder og forholdet til forbrukerbeskyttelseslovgivningen. Institusjonene har etter forbrukerbeskyttelseslovgivningen her adgang til å ta inn avtalevilkår om for eksempel at avtalen kan sies opp dersom det foreligger forhold hos kunden som medfører at grunnlaget for den opprinnelige avtalen ikke lenger er til stede, og at avtalen kan sies opp når det foreligger en saklig grunn. Tilsvarende gjelder forpliktelser som omfattes av automatisk oppsigelse ved svekkelse av låntakers kredittverdighet. Bestemmelsen vil etter endringen bli tilsvarende en bestemmelse om dette i standardmetoden.

Til § 6 annet ledd nr. 8

Derivater som omsettes utenom anerkjent børs og som avregnes av oppgjørssentral godkjent av Kredittilsynet, har i gjeldende kapitaldekningsforskrift vært unntatt fra kapitalkrav inntil 31. desember 2006. Bestemmelsen er endret slik at tidsavgrensningen for derivatkontrakter avregnet av godkjente oppgjørssentraler i Norge oppheves. Bestemmelsen er videre endret slik at taket på 50 pst. risikovekt for OTC-derivater og unntaket fra kapitalkrav for valutakontrakter med en opprinnelig løpetid på 14 dager eller mindre, er fjernet. En tilsvarende endring av bestemmelsene er foretatt i standardmetoden. Det vises til nærmere omtale under punkt 6 ovenfor.

Til § 6b. Fradragposter

Til a) Endringen av bestemmelsen gjennomfører en endring som er foreslått av Kredittilsynet med brev 2. mars 2006. Forslaget har vært sendt på høring med høringsfrist 30. juni 2006, men er foreløpig ikke tatt inn i forskriften. Endringen har sammenheng med overgangen til porteføljevurdering ved bruk av egenkapitalmetoden og vil føre til at det igjen blir samsvar mellom det fradraget som gjøres i ansvarlig kapital og det fradraget som gjøres i beregningsgrunnlaget.

Til b) Bestemmelsene om tapsavsetninger er endret i tråd med bestemmelsene i utlånsforskriften fastsatt 21. desember 2004 med ikrafttredelse 1. januar 2005, men slik at nedskrivninger på enkeltutlån skal være fratrukket bokført verdi av eiendelene som risikovektes og ikke komme til fradrag i det samlede beregningsgrunnlaget.

Til d) Bestemmelsen er ny og gjennomfører en endring som er foreslått av Kredittilsynet med brev 21. juni 2005. Forslaget har vært sendt på høring med høringsfrist 1. oktober 2005, og gjelder innføringen av korrigerende bestemmelser i kapitaldekningsregelverket i forhold til

nye internasjonale regnskapsstandarder og den justering som gjøres i beregningsgrunnlaget. Bestemmelsen må være på plass i forskriften fra det tidspunkt det åpnes for at institusjonene kan benytte IFRS eller regnskapsstandarder tilpasset IFRS i selskapsregnskapet og ved beregningen av kapitaldekningen. Bestemmelsen gjelder ikke livsforsikringselskaper og pensjonskasser.